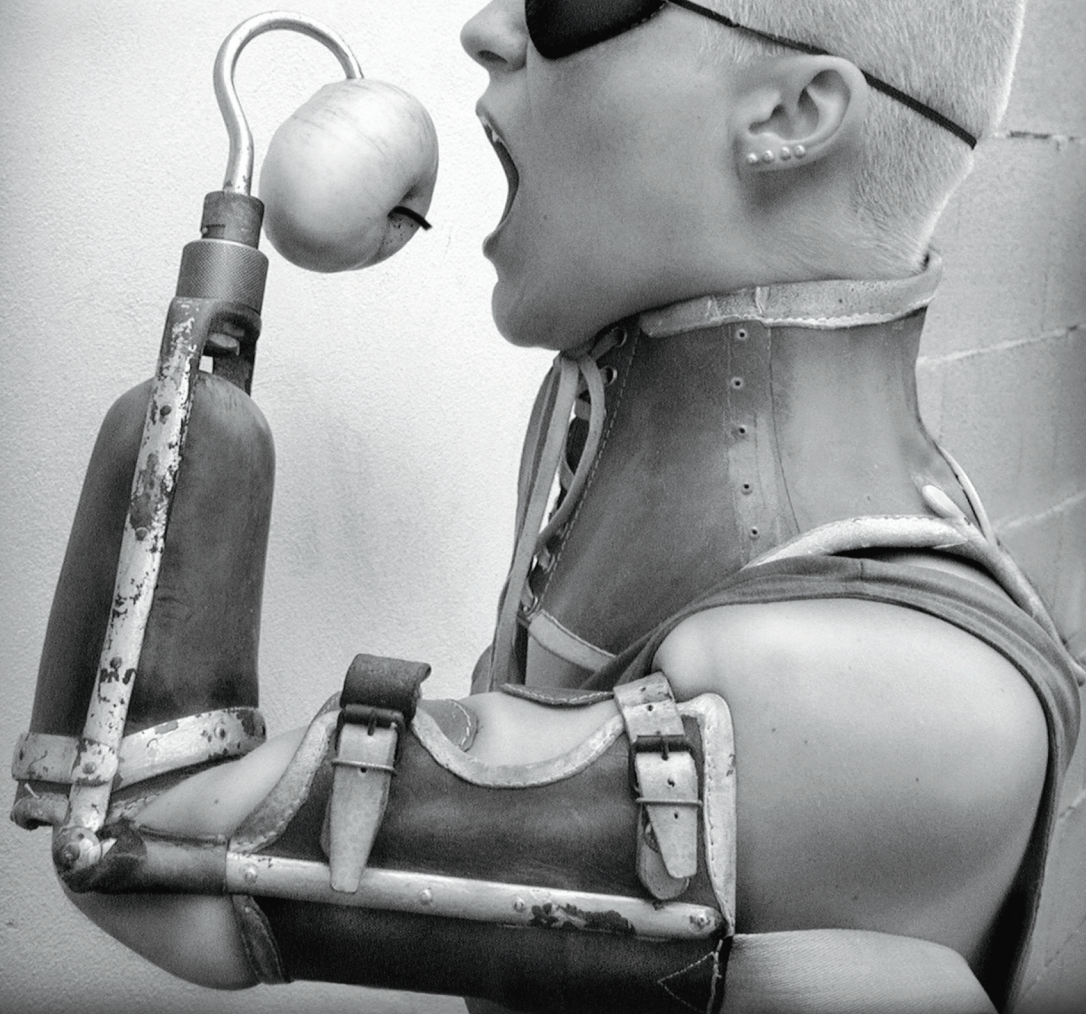

DAN GOODLEY

2. KIADÁS

FOGYATÉKOSSÁGTUDOMÁNY

INTERDISZCIPLINÁRIS BEVEZETŐ

**DAN
GOODLEY**

2. KIADÁS

FOGYATÉKOSSÁGTUDOMÁNY

INTERDISZCIPLINÁRIS BEVEZETŐ

ELTE
BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI KAR
Budapest, 2019

A kötet az ELTE Tankönyv- és jegyzettámogatási pályázatán
elnyert forrás felhasználásával készült.

A fordítás alapjául szolgáló mű: Dan Goodley (2017): *Disability Studies. An Interdisciplinary Introduction*.
2nd edition. SAGE Publications Ltd., The United States – United
Kingdom – New Delhi.

A fordítás a jogtulajdonos engedélyével készült.

A borító Gerhard Aba *Die einen mögen Feige die anderen Apfel* című fotójának felhasználásával,
a szerző engedélyével készült.

Fordította: Vándor Judit

A fordítást az eredetivel egybevetette: Hernádi Ilona

Szakmai lektor: Könczei György

© Dan Goodley, 2017

Chapter 8 © Dan Goodley, Rebecca Lawthom, Kirsty Liddiard, Katherine Runswick-Cole

© Vándor Judit, 2019

© Hernádi Ilona, Könczei György, 2019 (a magyar kötet Előszava)

ISBN 978–963–7155–78–9

Kiadja az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
1097 Budapest, Ecseri út 3.

www.barczi.elte.hu

Felelős kiadó: dr. Zászkaliczky Péter,
az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar dékánja

Nyomdai előkészítés: ELTE Eötvös Kiadó Kft.

Projektvezető: Sándor Júlia

Kiadói szerkesztő: Brunner Ákos

Tipográfia: Szauer Gyöngyi

Borító: Csele Kmotrik Ildikó

Nyomdai kivitelezés: CC Printing Kft.

TARTALOM

A SZERZŐRŐL	XI
DAN GOODLEY ELŐSZAVA A MAGYAR KIADÁSHOZ	XII
Ajánlott irodalom	XIV
ELŐSZÓ A MAGYAR KIADÁSHOZ	XV
1. A terület és Goodley	XV
2. Az elemzési eszköztár	XVI
3. A kötet	XVIII
Hivatkozások	XX
ELŐSZÓ	XXI
Megjegyzések a második kiadáshoz	XXIII
A második kiadás fejezetei	XXIV
Jegyzetek	XXVII
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	XXIX
ENGEDÉLYEK	XXX
1. KEZDETEK	
A FOGYATÉKOSSÁGFELFOGÁS GLOBÁLIS VILÁGUNKBAN	1
A fogyatékoság mint globális jelenség	1
A fogyatékoság politizálása	3
A fogyatékosággal kapcsolatos négyféle értelmezés	6
Fogyatékoságtudományi mátrix	12
A társadalmi modell: a fogyatékoság mint társadalmi korlát	12
A kisebbségi modell: a fogyatékoság mint polgárjogi mozgalom	14
A kulturális modell: a fogyatékoság mint a kultúra jele	16
A relációs modell: a fogyatékoság mint a károsodás és a környezet közötti kölcsönhatás	17
Az angol észak-európai/észak-amerikai ortodoxiában és azon kívül	19
Következtetések	22
Önreflektív kérdések	22
Kérdések a csoportmunkához	23
További olvasmányok	23
Jegyzetek	23

2. POLITIKA

A LEGFONTOSABB VITÁK ÉS ÉRVEK

A FOGYATÉKOSSÁGTUDOMÁNYBAN

Kutatási megközelítések és tulajdonlás a fogyatékoságtudományban	29
Ki a fogyatékoságtudomány kutatásának tulajdonosa?	31
Mennyire fontos a társadalomelmélet a fogyatékoságtudományi kutatásban?	32
Milyen paradigmákat, lehetőségeket és módszereket alkalmazzon a kutató?	33
Fogyatékosággal élőknek kell-e lenni ahhoz, hogy fogyatékoságtudományi kutatást végezzünk?	36
A fogyatékoságtudomány kutatásai, prezentáció és a károsodás	37
Valódi a károsodás?	37
A károsodás és a kultúra viszonya	38
Mik a károsodás következményei?	39
Mi van azokkal, akik nem tartják magukat fogyatékosággal élőknek?	40
Következtetések	43
Önreflektív kérdések	43
Kérdések a csoportmunkához	44
További olvasmányok	44
Jegyzetek	45

3. KÜLÖNBÖZŐSÉG

FOGYATÉKOSSÁG, TÁRSADALMI NEM, FAJ, SZEXUALITÁS ÉS TÁRSADALMI OSZTÁLY

Fogyatékoság és különbözőség	47
Feminizmus és társadalmi nem	48
A faji és posztkoloniális elmélet	50
A szex-, queer és cripelméletek	54
Társadalmi osztály és szegénység	57
Következtetés: a kritikai épségista tudományon keresztül ragadjuk meg a sokféleséget	60
Önreflektív kérdések	62
Kérdések csoportmunkához	62
További olvasmányok	63
Jegyzetek	63

4. TÁRSADALOM

A FOGYATÉKOSSÁG EGY LEHETSÉGES SZOCIOLÓGIÁJA FELÉ

Ismeret és tudás	69
------------------	----

A szociológiai elméletek feltérképezése	70
Szubjektivitás és objektivitás	70
Radikális változás (konfliktus) és szabályozás (konszenzus)	72
A fogyatékoság négy szociológiai megközelítése	74
Funkcionalizmus és a deficiens egyének	74
Interpretivizmus és a „mentális retardáció” mítosza	75
Radikális humanizmus és a fogyatékoság kulturális politikája	79
A radikális strukturalizmus és a materialista szociális modell	82
Egy posztkonvencionális szociológia felé	84
Következtetések	86
Önreflektív kérdések	87
Kérdések csoportmunkához	87
További olvasmányok	87
Jegyzetek	88

5. INDIVIDUUMOK

A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EGYÉN PSZICHOLÓGIAI LÉTREHOZÁSA 93

Az individuum pszichológiai létrehozása	93
Az átlagos individuum	96
A független individuum	97
A kognitív individuum	100
A magányos individuum	101
A fejlődő individuum	101
A normális individuum	102
A pszichologizált individuum	103
Az ép individuum megteremtése	104
A vágyott individuum kibontása	105
Az épségizmus internalizálása	106
Következtetések	109
Önreflektív kérdések	110
Kérdések csoportmunkához	110
További olvasmányok	110
Jegyzetek	111

6. SZUBJEKTIVITÁS

A FOGYATÉKOSSÁG ÉS A KRITIKAI PSZICHOLÓGIÁK 115

A kritikai pszichológiai szubjektum	115
A pszichoemocionális szubjektum	119
<i>Homo sacer</i>	122
Érzelmi munka és a követelőző nyilvánosság	123
A pszichoanalitikus szubjektum	125
Szétválás	127

Félelem és gyűlölet	129
Fantázia, vallomás és fétis	130
A kulturálisan konstruált szubjektum	132
Következtetések	134
Önreflektív kérdések	135
Kérdések csoportmunkához	135
További olvasmányok	135
Jegyzetek	136
7. DISKURZUS	
AZ ÉP/SÉG/TELENSÉG ÉS A KÁROSODÁS	
KIALAKULÁSÁNAK LELEPLEZÉSE	141
Bevezetés a fogyatékoság és az ép/ség/telenség világába	141
Diskurzus és ép/ség/telenség	142
Diskurzuselemző károsodás	147
Realizmus versus relativizmus: de mi a helyzet a biológiával?	151
Következtetések: a diskurzus védelmében	156
Önreflektív kérdések	158
Kérdések csoportmunkához	158
További olvasmányok	159
Jegyzetek	160
8. KÖZÖSSÉG	
AZ ÉLET, A MUNKA ÉS AZ AKTIVIZMUS DISZHUMÁN ELEMZÉSE	165
Közösség	165
A diszhumán manifesztum	167
Közösségkutatói projekt és négy diszhumán válasz	169
(i) Diszhumán kapcsolatok	171
(ii) Diszhumán élet	173
(iii) Diszhumán munka	173
(iv) Diszhumán aktivizmus	174
Következtetések	185
Önreflektív kérdések	188
Kérdések csoportmunkához	188
További olvasmányok	188
Jegyzetek	189
9. OKTATÁS	
A NEOLIBERÁLIS-ÉPSÉGISTA OKTATÁS MEGKÉRDŐJELEZÉSE	
A KRITIKAI PEDAGÓGIA SEGÍTSÉGÉVEL	191
Az inkluzív oktatás bevezetése	191
Mit jelent az inklúzió (és mi a helyzet a speciális oktatással)?	192

Kötelező inklúzió	195
Neoliberális-épségista oktatás	196
Új fogyatékoságok, új képességek	197
Inklúzió – de hova?	200
A neoliberális-épségista oktatás megkérdőjelezése:	
a kritikai pedagógia	200
Az oktatás jelentésének átalakítása	201
Változtassuk meg az iskolakultúrát	203
Tárgítsuk a tantervet	204
A tanár-diák kapcsolat felülvizsgálata	204
A kritikai gondolkodóvá válás támogatása	206
Következtetések	207
Önreflektív kérdések	208
Kérdések csoportmunkához	208
További olvasmányok	209
Jegyzetek	209
10. JÖVŐK	
NÉGY MEGKÖZELÍTÉS ÉS HÁROM KULCSTÉMA	
A KRITIKAI FOGYATÉKOSSÁGTUDOMÁNYBAN	215
Mi is az a kritikai fogyatékoságtudomány?	215
Négy újonnan alakuló kritikai fogyatékoságtudományi megközelítés	216
A <i>crip</i> -tudomány és a kritikai fogyatékoságtudomány	217
A Globális Dél fogyatékoságtudománya	
és az ép/ség/telenség-tudomány	221
A kritikai fogyatékoságtudomány három kulcstémája	226
1. Az ember kérdése	226
2. A testek, amelyek számítanak	229
3. Az ép/ség/telenség globális biopolitikája	231
Következtetések	234
Önreflektív kérdések	235
Kérdések csoportmunkához	235
További olvasmányok	236
Jegyzetek	237
GLOSSZÁRIUM A MAGYAR KIADÁSHOZ	241
IRODALOM	245
NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ	297

DAN GOODLEY a fogyatékoságtudomány és a pedagógia professzora a Sheffield Egyetemen, számos könyv és tanulmány szerzője a kritikai fogyatékoságtudomány témakörében. Érdeklődése kiterjed a posztkolonializmus, a queer elmélet és a feminizmus kritikai feldolgozására is. Ruby és Rosa édesapja, lelkes szurkolója a Nottingham Forest futballcsapatnak, imádja a Beatlest, a The Libertinest és a Sleaford Modsot.

Jelen kötetünkben **DISABILITY STUDIES** című könyvének második, átdolgozott kiadása válik magyar fordításban is hozzáférhetővé.

Könyvét így ajánlja a magyar olvasóknak:

„A fogyatékoság társadalmi-kulturális, személyes, megtestesült fiziológiai vagy pszichológiai jelenség. A fogyatékoságtudomány arra serkent, hogy elgondolkozzunk rajta: normálisan – vagy ha tetszik, normatívan – miként értelmezzük testünket, elménket, kapcsolatainkat, a közösségeket és a gazdasági prioritásokat. És arra is ösztönöz, hogy elgondolkozzunk, lehet-e nem normatívan is élni. A fogyatékoság a reflektív rácsodálkozás pillanatait kínálja, mert megzavarja a hétköznapi normatív, mindennapi, mondén mintáit.

A fogyatékoságtudomány újra megerősíti az arra vonatkozó tudásunkat, hogy mit is jelent napjainkban embernek lenni. De egyben túl is mutat a kiüresedett, hagyományos és normatív elveken, és az emberről izgalmas, megújító elképzeléseket kínál.

Remélem, hogy a könyvem összhangban áll azoknak a fogyatékosággal élő aktivistáknak és tudósoknak a törekvéseivel, akik a világ minden táján azért küzdenek, hogy felszámolják marginalizált helyzetüket.

Könyvem igyekszik a maga szerény módján hozzájárulni a virágzó fogyatékoságtudományhoz, és várom, hogy a jövőben is együttműködhessek és kapcsolatban lehessenek magyar kollégáimmal.”

